

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ  
Кафедра монументального живопису  
Секція станкової та монументальної скульптури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»  
Перший проректор  
з навчально-педагогічної роботи  
\_\_\_\_\_Марина ТОКАР  
« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА**  
**НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**«МЕТОДИ РЕСТАВРАЦІЇ СКУЛЬПТУР»**

Галузь знань	<u>02 Культура і мистецтво</u>
Спеціальність	<u>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</u>
Факультет	<u>Образотворче мистецтво</u>
Кафедра	<u>Монументального живопису</u>
Секція	<u>Станкова та монументальна скульптура</u>

Робоча програма дисципліни «Методи реставрації скульптур» для студентів 4 курсу денної форми навчання. Галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, спеціалізація «Станкова та монументальна скульптура».

**РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:**

викладач Сергій СБІТНЄВ  
ст. викладач Олександр ДЕМЧЕНКО,

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри Монументального живопису

Протокол № \_\_\_\_\_ від «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2025 року

Завідувач кафедри МЖ \_\_\_\_\_ Євген КОТЛЯР

УЗГОДЖЕНО:

Декан факультету «ОМ» \_\_\_\_\_ Ольга ІВАЩЕНКО

Завідувач НМВ \_\_\_\_\_ Галина ЖЕРНОКЛЬОВА

*Схвалено методичною радою ХДАДМ*

Протокол № \_\_\_\_\_ від « \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2025 року

## АНОТАЦІЯ

### до навчальної дисципліни «Методи реставрації скульптур»

*рівень вищої освіти: бакалавр*

Дисципліна «Методи реставрації скульптур» належить до вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки, яка забезпечує фахову підготовку скульптора і вивчається протягом 4 року навчання, тобто VII та VIII семестрів.

Предметом дисципліни «Методи реставрації скульптур» є вивчення технічних прийомів реставрації та художньої реконструкції скульптурних творів, виконаних у найбільш популярних скульптурних матеріалах (гіпс, дерево, метал, камінь), пізнання їх фізико-механічних та хімічних властивостей, які впливають на міцність і визначають методи їх відновлення у разі механічного пошкодження.

## ANNOTATION

### for the academic discipline «Methods of sculpture restoration»

*level of higher education: bachelor's degree*

The academic discipline «Methods of sculpture restoration» is one of the elective disciplines within the professional training cycle, that provides professional background of a sculptor and is studied during the 4th year of education, specifically in the VII and VIII semesters.

The subject of the discipline "Sculpture Restoration Methods" involves the study of technical methods of restoration and artistic reconstruction of sculptural works made of the most popular sculptural materials (plaster, wood, metal, stone), gaining knowledge of their physical-mechanical and chemical features, those affect strength and determine methods of their restoration in case of mechanical damage.

## ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, шифр спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
<b>Кількість кредитів</b> ECTS – 9	Галузь знань «02 Культура і мистецтво» спеціальність: «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» Спеціалізація «Станкова та монументальна скульптура»	<b>Вибіркова</b>
<b>Модулів – 3</b>		<b>Рік підготовки:</b> 4-й
<b>Загальна кількість годин – 270</b>		<b>Семестри</b> VII–VIII Лекції
<b>Тижневих аудиторних годин (год./тиждень):</b> VII семестр – 6 VIII семестр – 4		8 Практичні 122 год.– Самостійна робота 140 год.
	Ступень вищої освіти: <b>бакалавр</b>	<b>Вид контролю:</b> Модульний перегляд Екзаменаційний перегляд

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи для денної форми навчання становить: 50 /50%; заочної форми навчання не передбачено.

## 1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Методи реставрації скульптур» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого ступеня вищої освіти (бакалавр) спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

**Мета** курсу «Методи реставрації скульптур» у процесі навчання майбутніх кваліфікованих фахівців у галузі скульптури полягає в засвоєнні знань та набутті практичних навичок з реставрації (реконструкції) скульптурних робіт, виконаних із різних твердих та перехідних матеріалів. Освоєння технології відновлення пошкоджених скульптурних творів, виконаних у перехідних матеріалах (насамперед, у гіпсі), а також у твердих скульптурних матеріалах (чорні та кольорові метали, дерево, камінь) передбачає попереднє отримання знань щодо властивостей різних скульптурних матеріалів, їхніх можливостей та обмежень, фізико-механічних особливостей кожного з матеріалів, а також методів їх відновлення: реставрації та реконструкції. Практична робота з реставрації та реконструкції скульптур проводиться у майстернях під керівництвом викладача, за участі всіх студентів групи, що забезпечує обмін досвідом серед студентів, кожен з яких працюватиме з різними матеріалами.

### **Завдання дисципліни:**

- отримання знань щодо властивостей різних скульптурних матеріалів, їхніх можливостей та обмежень, фізико-механічних особливостей кожного з матеріалів, а також методів їх відновлення: реставрації та реконструкції;
- опанування методів відновлення скульптур, виконаних із різних скульптурних матеріалів, технології їх реставрації та реконструкції;
- накопичення практичного досвіду та вмінь з реставрації та реконструкції скульптурних робіт, виконаних із різних твердих та перехідних матеріалів.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни «Методи реставрації скульптур» є вивчення та засвоєння на практичному досвіді методів реставрації та реконструкції скульптурних композицій, виконаних у твердих та перехідних скульптурних матеріалах.

**Міждисциплінарні зв'язки.** Найбільше дисципліна «Методи реставрації скульптур» пов'язана з навчальною дисципліною «Робота в матеріалі», оскільки реставрація та реконструкція скульптурних композицій можлива лише за умови володіння навичками роботи зі скульптурними матеріалами, розуміння їх фізико-механічних особливостей, можливостей та обмежень; також дисципліна «Методи реставрації скульптур» спирається на знання та вміння, отримані під час вивчення дисципліни «Академічна скульптура», що є важливим під час реконструкції втрачених або пошкоджених фрагментів скульптур.

**Дисципліна забезпечує такі ЗАГАЛЬНІ компетентності як:**

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

**та СПЕЦІАЛЬНІ (фахові, предметні) компетентності:**

СК 1 Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища;

СК 3 Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей;

4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями;

СК 9 Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

**Програмні результати навчання:**

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

**Вимоги до знань, умінь та навичок**

В результаті вивчення дисципліни «Методи реставрації скульптур» студент повинен знати:

- фізичні, хімічні властивості та особливості твердих скульптурних матеріалів до яких належать: чорні та кольорові метали, дерево різних порід, кераміка, фаянс, полімерні композитні матеріали на основі вуглецю, камінь (граніт, мармур, пісковик тощо), а також перехідного скульптурного матеріалу (гіпс);
- методики та технології обробки скульптурних матеріалів;
- властивості різних скульптурних матеріалів, їхні можливості та обмеження, фізико-механічні особливості кожного з матеріалів, їхню художню цінність;
- доцільність використання певної технології чи матеріалу для реставрації чи реконструкції пошкодженого скульптурного твору;

- методи роботи та особливості використання спеціальних інструментів, оснащення, технологічних пристроїв та приборів у роботі з різними твердими матеріалами;
- хімічні, фізичні, фізико-механічні методи обробки та використання скульптурних матеріалів у процесі реставрації чи реконструкції пошкодженого скульптурного твору;

**уміти:**

- самостійно вибирати методи та застосовувати певні технології реставрації чи реконструкції пошкодженого скульптурного твору;
- користуватись спеціальними інструментами та обладнанням для обробки скульптурних матеріалів на практиці (бормашиною, дрилем, перфоратором, шліфувальною машиною, ливарним обладнанням);
- реконструювати втрачені фрагменти скульптури методом ліплення у м'якому матеріалі для подальшого переводу у твердий матеріал залежно від матеріалу оригіналу (дерево, камінь, метал тощо);
- обробляти деревину методом різьблення;
- виготовляти та обробляти відлив з кольорового металу (бронза, алюміній тощо);
- відновлювати скульптурну композицію методом зварювання чорного металу (сталь) із заготовлених елементів;
- користуватись інструментом з обробки каменю відповідно до фізико-хімічних властивостей кожного його виду, технологією з'єднання окремих елементів у разі пошкодження скульптури з каменю;
- монтувати скульптурну композицію в матеріалі самостійно;
- використовувати фізико-хімічні властивості матеріалів у процесі реставрації (або реконструкції) пошкодженої скульптури із різних твердих або перехідних скульптурних матеріалів;

**мати навички:**

- первинного аналізу пошкоджень скульптури із різних твердих або перехідних скульптурних матеріалів;
- визначення методів та технології відновлення загублених елементів форми або з'єднання окремих частин у разі механічного пошкодження скульптури;
- реставрації (або реконструкції) пошкодженої скульптури із різних твердих або перехідних скульптурних матеріалів за допомогою інструментів і відповідного обладнання;
- практичної роботи з інструментом: різьби в дереві ручним інструментом, різьби каменю ручним інструментом, обробки відливок та зварних конструкцій в металі ручним інструментом.

## 2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИ РЕСТАВРАЦІЇ СКУЛЬПТУР»

Навчальним планом підготовки бакалаврів передбачено вивчення дисципліни «Методи реставрації скульптур» у VII-VIII семестрах у обсязі 9 кредитів (270 годин), з них: лекційні 8 год., практичні 122 год., самостійна робота – 140 год. Дисципліна складається із 3 модулів, які відповідають 2 навчальним семестрам і містять 3 практичні завдання.

**VII СЕМЕСТР /модулі 1, 2/ містить 2 лекції та 2 практичні завдання на тему: «РЕСТАВРАЦІЯ (РЕКОНСТРУКЦІЯ) СКУЛЬПТУРНОГО ТВОРУ, ЩО ЗАЗНАВ МЕХАНІЧНИХ ПОШКОДЖЕНЬ»**

**Лекція 1 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень.** Використання гіпсу як скульптурного матеріалу (марки гіпсу, призначення, галузі використання, обмеження), фізико-хімічні, художньо-естетичні властивості гіпсу. Найчастіші механічні пошкодження гіпсових скульптур та методи їх реставрації або реконструкції. Різновиди, виготовлення та використання допоміжних конструктивних елементів для з'єднання окремих елементів форми.

**Завдання 1. Реставрація (реконструкція) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень:**

*етап 1* – аналіз характеру пошкоджень (тріщини, відколи, розбиття скульптури на декілька частин, втрата окремих частин форми тощо)

*етап 2* – підготовча робота до проведення реставрації та реконструкції втрачених (пошкоджених) частин гіпсової скульптури, збирання історично-ілюстративного матеріалу (за потреби), ознайомлення з фаховою літературою щодо технологічних особливостей роботи з гіпсом з урахуванням його структури та фізико-хімічних властивостей

*етап 3* – вибір відповідної марки гіпсу для роботи, попередня підготовка (очищення) форми, виготовлення втрачених деталей і додаткових конструктивних елементів для з'єднання окремих частин форми тощо

*етап 4* – остаточне з'єднання окремих частин скульптурного твору, обробка швів, шліфовка з урахуванням пористої структури гіпсу, тонування (за потреби) тощо.

**Лекція 2 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з каменю, що зазнала механічних пошкоджень.** Основні види натурального та штучного каменю, їх склад, технічні характеристики та властивості. Найчастіші механічні пошкодження кам'яних скульптур (тріщини, відколи, розбиття скульптури на декілька частин, втрата окремих частин форми тощо) та методи їх реставрації або реконструкції (розчистка,

зміцнення, склеювання та доповнення кам'яної скульптури). Технологія підбору матеріалів в умовах реставрації; застосування синтетичних полімерів, пігментів, штучних мас, біоцидів та антисептиків у реставрації кам'яної скульптури.

## **Завдання 2. Реставрація (реконструкція) скульптури з твердого скульптурного матеріалу (камінь), що зазнала механічних пошкоджень**

*етап 1* – візуальне науково-технологічне обстеження скульптури з каменю, визначення ступеня збереженості і забрудненості, аналіз характеру пошкоджень (тріщини, відколи, розбиття скульптури на декілька частин, втрата окремих частин форми тощо)

*етап 2* – підготовча робота до проведення реставрації та реконструкції втрачених (пошкоджених) частин кам'яної скульптури, збирання історично-ілюстративного матеріалу (за потреби), ознайомлення з фаховою літературою щодо технологічних особливостей роботи з конкретним видом каменю з урахуванням його структури та фізико-хімічних властивостей

*етап 3* – попередня підготовка (очищення) форми, виготовлення втрачених деталей з каменю, підготовка допоміжних засобів для з'єднання окремих частин, а також за потреби додаткових конструктивних елементів для з'єднання окремих частин форми (анкерів тощо)

*етап 4* – остаточне з'єднання окремих частин скульптурного твору, обробка швів та загальної поверхні з урахуванням текстури, фактури, кольору каменю, з якого виготовлено скульптуру.

## **VIII СЕМЕСТР /модуль 3/ містить 1 практичне завдання на тему: «РЕСТАВРАЦІЯ (РЕКОНСТРУКЦІЯ) ДЕРЕВ'ЯНОЇ АБО МЕТАЛЕВОЇ СКУЛЬПТУРИ, ЩО ЗАЗНАЛА СКЛАДНИХ (КОМБІНОВАНИХ) УШКОДЖЕНЬ»**

**Лекція 3 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з дерева, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень.** Основні фізико-механічні та хімічні характеристики дерева як скульптурного матеріалу: механічні (міцність, твердість, деформативність, в'язкість, пружність; фізичні (текстура, колір); хімічні властивості, що визначають художньо-пластичні можливості дерев'яної скульптури. Види пошкоджень скульптури з дерева (механічні: тріщини, відколи, розбиття скульптури на декілька частин, втрата окремих частин форми тощо; хімічні: вплив агресивних хімічних речовин на скульптуру в цілому або її окремі частини зі зміною кольору, порушенням тонування тощо; температурні: часткове руйнування форми під впливом високих температур; пошкодження деревини шкідниками тощо). Методи реставрації або реконструкції скульптури з дерева



та особливості реставрації поліхромної скульптури. Методи консервації скульптури з дерева для запобігання подальшого руйнування.

**Лекція 4 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) металевої скульптури, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень.** Основні технології виготовлення скульптури з металу: ручне ковальство, чеканка, лиття, гальванопластика. Види металів, що використовуються для створення скульптури: чорні (залізо, чавун) та кольорові (різні сплави на основі міді). Найчастіші пошкодження металевих скульптур: механічні (тріщини, відколи, розбиття скульптури на декілька частин, втрата окремих частин форми тощо); хімічні (пошкодження поверхні скульптури і тонування), термічні (деформація внаслідок впливу високих температур). Методи реставрації та види з'єднання окремих частин металевої скульптури: різні види пайки, зварювання (ковальське, газо-, електро-), склеювання, з'єднання за допомогою слюсарних методів тощо. Види декоративної обробки скульптури з металу: полірування, золочення та сріблення, тонування, інкрустація іншими матеріалами.

**Завдання 1 (3). Реставрація (реконструкція) скульптури з дерева або металу, що зазнала комбінованих ушкоджень (механічних, хімічних, температурних тощо)**

*етап 1* – аналіз характеру пошкоджень (механічні: тріщини, відколи, розбиття скульптури на декілька частин, втрата окремих частин форми тощо; хімічні: вплив агресивних хімічних речовин на скульптуру в цілому або її окремі частини зі зміною кольору, порушенням тонування тощо; температурні: деформація або часткове руйнування форми під впливом високих температур; пошкодження дерев'яної скульптури шкідниками тощо)

*етап 2* – підготовча робота до проведення реставрації та реконструкції скульптури з дерева або металу, збирання історично-ілюстративного матеріалу (за потреби), ознайомлення з фаховою літературою щодо технологічних особливостей роботи з конкретною породою дерева або маркою металу з урахуванням їх структури та фізико-хімічних властивостей

*етап 3* – попередня підготовка (очищення) форми, виготовлення втрачених деталей, підготовка допоміжних засобів для з'єднання окремих частин, а також за потреби додаткових конструктивних елементів для з'єднання окремих частин форми

*етап 4* – остаточне з'єднання окремих частин скульптурного твору, обробка швів та загальної поверхні з урахуванням текстури, фактури, кольору матеріалу, з якого виготовлено скульптуру, та за потреби консервація скульптури для запобігання подальшого руйнування.

### 3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

№	Назва змістовних модулів, тем і завдань	Всього годин	Денне відділення				Форма контролю
			аудиторні	лекції	Практич. робота	Сам. робота	
<b>4 курс, VII семестр</b>							
<b>Модуль 1</b>		<b>86</b>	<b>42</b>	<b>2</b>	<b>40</b>	<b>44</b>	
<b>1</b>	<b>Тема 1. Реставрація (реконструкція) скульптурного твору, що зазнав механічних пошкоджень</b>						
	Лекція 1. Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень.			2		4	
<b>1.1</b>	Завдання 1. Реставрація (реконструкція) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень		42		40	40	модульний перегляд
<b>Модуль 2</b>		<b>98</b>	<b>48</b>	<b>2</b>	<b>46</b>	<b>50</b>	
	Лекція 2. Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з каменю, що зазнала механічних пошкоджень.			2		4	
<b>1.2</b>	Завдання 2. Реставрація (реконструкція) скульптури з твердого скульптурного матеріалу (камінь), що зазнала механічних пошкоджень	98	48		46	46	екзаменац. перегляд
<b>Разом за VII семестр</b>		<b>184</b>	<b>90</b>	<b>4</b>	<b>86</b>	<b>94</b>	
<b>4 курс, VIII семестр</b>							
<b>Модуль 3</b>		<b>86</b>	<b>40</b>	<b>4</b>	<b>36</b>	<b>46</b>	
<b>2</b>	<b>Тема 2. Реставрація (реконструкція) дерев'яної або металевої скульптури, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень</b>						
	Лекція 3 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з дерева, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень	2		2		4	
<b>2.1</b>	Лекція 4 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) металевої скульптури, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень	2		2		4	
<b>2.2</b>	Завдання 1 (3). Реставрація (реконструкція) скульптури з дерева або металу, що зазнала комбінованих ушкоджень (механічних, хімічних, температурних тощо)	82	40			38	екзаменац. перегляд
<b>Разом за VIII семестр</b>		<b>86</b>	<b>40</b>	<b>4</b>	<b>36</b>	<b>46</b>	
<b>ВСЬОГО за 4 курс</b>		<b>270</b>	<b>130</b>	<b>8</b>	<b>122</b>	<b>140</b>	

#### 4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Програмою не передбачається проведення семінарських занять.

#### 5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ауд./самоств.
1	2	3
<b>4 курс, VII семестр</b>		
<b>Модулі 1, 2</b>		
1	<b>Реставрація (реконструкція) скульптурного твору, що зазнав механічних пошкоджень</b>	
1.1	Реставрація (реконструкція) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень	42/40
1.2	Реставрація (реконструкція) скульптури з твердого скульптурного матеріалу (камінь), що зазнала механічних пошкоджень	48/46
<b>Разом за VII семестр</b>		<b>90/94</b>
<b>4 курс, VIII семестр</b>		
<b>Модуль 3</b>		
2	<b>Реставрація (реконструкція) дерев'яної або металевої скульптури, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень</b>	
2.1	Реставрація (реконструкція) скульптури з дерева або металу, що зазнала комбінованих ушкоджень (механічних, хімічних, температурних тощо)	40/46
<b>Разом за Модулем 3</b>		<b>40/46</b>
<b>УСЬОГО ЗА VIII СЕМЕСТР</b>		<b>40/46</b>
<b>УСЬОГО ЗА 4 РІК НАВЧАННЯ</b>		<b>130/140</b>

#### 5.1 ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 2.1

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ауд./самоств.
1	2	3
<b>4 курс, VII семестр</b>		
<b>Модуль 1</b>		
1	Лекція 1. Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень.	2/4
<b>Модуль 2</b>		
2	Лекція 2. Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з каменю, що зазнала механічних пошкоджень.	2/4
<b>Разом за VII семестр</b>		<b>4/8</b>
<b>4 курс, VIII семестр</b>		
<b>Модуль 3</b>		
3	Лекція 3 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) скульптури з дерева, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень	2/4
4	Лекція 4 (2 год.). Особливості реставрації (реконструкції) металевої скульптури, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень	2/4
<b>Разом за VIII семестр</b>		<b>4/8</b>
<b>УСЬОГО ЗА 4 РІК НАВЧАННЯ</b>		<b>8/16</b>

## 6. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Програмою не передбачається проведення лабораторних занять.

## 7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студентів спрямована на закріплення лекційного матеріалу, підготовку до виконання практичних завдань: роботу з літературними джерелами та мережею інтернет зі збирання й обробки історичного та ілюстративного матеріалу, підбір та підготовку інструментів та обладнання, засвоєння методів реставрації скульптур з різних матеріалів.

Таблиця 3

№ з/п	Назва теми	Кількість самостійних годин
1	2	3
<b>4 курс, VII семестр</b>		
<b>Модулі 1, 2</b>		
1	– Закріплення лекційного матеріалу щодо особливостей реставрації (реконструкції) скульптури з перехідного скульптурного матеріалу (гіпс), що зазнала механічних пошкоджень	4
2	– Закріплення лекційного матеріалу щодо особливостей реставрації (реконструкції) скульптури з каменю, що зазнала механічних пошкоджень	4
3	– Робота з літературними джерелами та мережею інтернет (збирання історичного та ілюстративного матеріалу для проведення реставрації	40
4	– Підбір та підготовка інструментів та оснащення, приведення інструментів і обладнання в робочий стан; вивчення марок гіпсу, його художніх та технологічних якостей; засвоєння методів роботи інструментами з обробки гіпсу	20
5	– Підбір та підготовка інструментів та оснащення, приведення інструментів і обладнання в робочий стан; вивчення видів каменю, їх художніх та технологічних якостей; засвоєння методів роботи інструментами з обробки каменю.	26
<b>УСЬОГО ЗА VII СЕМЕСТР</b>		<b>94</b>
<b>VIII семестр</b>		
<b>Модуль 3</b>		
6	– Закріплення лекційного матеріалу щодо особливостей реставрації (реконструкції) скульптури з дерева, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень	4
7	– Закріплення лекційного матеріалу щодо особливостей реставрації (реконструкції) металевої скульптури, що зазнала складних (комбінованих) ушкоджень	4
8	– Робота з літературними джерелами та мережею інтернет зі збирання й обробки історичного та ілюстративного матеріалу для проведення реставраційних робіт	18
9	– Підбір та підготовка інструментів та оснащення, приведення їх в робочий стан; засвоєння методів роботи інструментами з обробки скульптури з дерева та металу, що зазнала комбінованих ушкоджень.	20
<b>УСЬОГО ЗА VIII СЕМЕСТР</b>		<b>46</b>
<b>УСЬОГО ЗА 4 РІК НАВЧАННЯ</b>		<b>140</b>

## 8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Програмою передбачається, що всі запропоновані практичні завдання у кожного студента повинні мати оригінальне конструктивно-пластичне рішення, які викладач обговорює з кожним студентом індивідуально.

## 9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання серії завдань. Основна форма вивчення курсу — практичні заняття.

Мета запропонованих завдань — в засвоєнні знань та набутті практичних навичок роботи зі скульптурними матеріалами під час практичної роботи в майстернях під керівництвом досвідчених фахівців; освоєння технології художньої обробки; отримання знань щодо властивостей різних скульптурних матеріалів, їхніх можливостей та обмежень, фізико-механічних особливостей кожного з матеріалів, їхньої художньої цінності та методів реставрації (реконструкції) скульптурних творів, виконаних з різних скульптурних матеріалів.

Основними дидактичними принципами, покладеними в основу викладання дисципліни є:

- навчання на високому рівні труднощів;
- швидкий темп вивчення навчального матеріалу;
- усвідомлення матеріалу через проживання (активні форми навчання);
- систематична робота над особистісним розвитком студентів.

Принцип зростання складності завдань є постійним, а конкретні вправи, що формують кожний етап роботи та постановка навчальних задач у них побудовані таким чином, що нові завдання спираються на знання, вміння та практичні навички, отримані під час виконання попередніх завдань. Аудиторні заняття змістовно пов'язані із завданнями, що їх виконують студенти під час самостійної роботи.

Розвиток у процесі навчання здійснюється не тільки змістом навчального матеріалу, але й особистістю викладача і стилем спілкування зі студентами.

## 10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів процесу роботи та модульних переглядів. Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

## 11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Таблиця 4

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Максимальна кількість рейтингових балів
1	2	3	4
<b>4 курс, VII семестр</b>			
<b>1</b>	<b>Тема 1</b>		
	завдання 1	Модульний перегляд	0–50

<b>Загальна кількість балів за Модуль 1</b>		Модульний перегляд	<b>0–50</b>
<b>2</b>	завдання 2	Поточний перегляд	0–50
<b>Загальна кількість балів за Модуль 2</b>			<b>0–50</b>
<b>Загальна кількість балів за VII семестр</b>		<b>Екзаменаційний перегляд</b>	<b>0–100</b>
<b>VIII семестр</b>			
<b>3</b>	<b>Тема 2</b>		
	завдання 3	<b>Екзаменаційний перегляд</b>	0–100
<b>Загальна кількість балів за Модуль 3</b>		<b>Екзаменаційний перегляд</b>	<b>0–100</b>
<b>Загальна кількість балів за VIII семестр</b>		<b>Екзаменаційний перегляд</b>	<b>0–100</b>

Таблиця 5

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ХДАДМ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
75–81	C	
64–74	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### 12. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ знань та умінь студентів з дисципліни «Методи реставрації скульптур»

Бали	Критерії оцінювання
90-100 «Відмінно» за національною шкалою A за шкалою ECTS	Роботу виконано бездоганно як з точки зору аналітичної (дослідницької) складової, так і з точки зору технології виконання. Точне безпомилкове рішення щодо обраної технології реставрації або реконструкції форми відповідно до матеріалу, з якого виконано скульптуру. Вдале використання допоміжних матеріалів, висока технічна майстерність. Це найвищий рівень володіння методами реставрації (реконструкції) скульптури

<p>82-89 «Добре» за національною шкалою В за шкалою ECTS</p>	<p>Роботу виконано майже бездоганно з точки зору аналітичної (дослідницької) складової і технології виконання. Правильне рішення щодо обраної технології реставрації або реконструкції форми відповідно до матеріалу, з якого виконано скульптуру. Вдале використання допоміжних матеріалів, достатня технічна майстерність. Це високий рівень володіння методами реставрації (реконструкції) скульптури</p>
<p>75-81 «Добре» за національною шкалою С за шкалою ECTS</p>	<p>Роботу виконано добре з точки зору аналітичної (дослідницької) складової і технології виконання. Не зовсім досконале використання допоміжних скульптурних матеріалів чи незначні технологічні помилки при виконанні навчального завдання з реставрації (реконструкції) скульптури</p>
<p>64-74 «Задовільно» за національною шкалою D за шкалою ECTS</p>	<p>Навчальне завдання з реставрації (реконструкції) скульптури в цілому виконано непогано з точки зору аналітичної (дослідницької) складової і технології виконання. Задовільне володіння методами реставрації (реконструкції) скульптури, наявні технологічні помилки</p>
<p>60-63 «Задовільно» за національною шкалою E за шкалою ECTS</p>	<p>Навчальне завдання з реставрації (реконструкції) скульптури виконано задовільно з точки зору аналітичної (дослідницької) складової і технології виконання. Задовільне використання допоміжних скульптурних матеріалів, значні технологічні помилки, в цілому задовільне володіння методами реставрації (реконструкції) скульптури</p>
<p>35-59 «Незадовільно» за національною шкалою FX за шкалою ECTS</p>	<p>Навчальне завдання з реставрації (реконструкції) скульптури виконано непереконливо з точки зору технології виконання. Невідповідність використання допоміжних матеріалів, серйозні технологічні помилки, в цілому недостатній рівень володіння методами реставрації (реконструкції) скульптури</p>
<p>0-34 «Незадовільно» за національною шкалою F за шкалою ECTS</p>	<p>Роботу виконано незадовільно як з точки зору аналітичної складової, так і щодо технології виконання. Повна невідповідність використання допоміжних матеріалів, грубі технологічні помилки. Студент зовсім не володіє методами реставрації (реконструкції) скульптури.</p>

### 13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

#### Тезаурус навчальної дисципліни «Робота в матеріалі»

УКРАЇНСЬКА	ENGLISH
1. вапняк	limestone
2. відновлення	updat
3. гіпс	gypsum
4. глина	clay
5. граніт	granite
6. дерево	wood
7. зварювання металу	welding of metal
8. інструментальна база та оснащення	instrumental base and rigging
9. кольорові метали	non-ferrous metals
10. композиція	composition
11. конструкція	construction
12. копія	copy
13. литво	casting
14. майстерність	skill
15. матеріал	material
16. мармур	marble
17. метал	metal
18. об'єм	volume
19. образ	image
20. пісковик	sandstone
21. пластика	plastic
22. пластилін	plasticize
23. пропорція	proportional
24. реконструкція	reconstruction
25. рельєф	relief
26. реставрація	restoration
27. різьба	carving
28. скульптура	sculpture
29. технологічна складність	technological complexity
30. технологічний процес	technological process
31. твір	the work
32. трактовка форми	interpretation of the form
33. форма	shape
34. художнє литво	artistic casting
35. естетичний	aesthetic
36. якість виконання	quality of performance
37. якість твору	quality of the work



#### 14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бевз М., Гуцуляк Р., Стріленко Ю. Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини. Методичний посібник / за ред. І. Прокопенко. Київ: Саміт-книга, 2022. 434 с.
2. Бевз М. Проблеми дослідження, збереження і реставрації об'єктів культурної спадщини. Зб. наук. пр. каф. реставрації і реконструкції архітектур. Комплексів. Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2014.
3. Берлин Ю.Я., Сычев Ю.И., Кипнис Л.Г. Материаловедение для камнеобработчиков. Ленинград: Стройиздат. 1990. 272 с.
4. Волошинець В.А., Бевз М.В. Реставраційне матеріалознавство. Львів. 2017. – 128 с.
5. Гармония пластики: альбом / Авт. вступ. ст. Л.Л. Савицька. Харьков: Колорит. 2006. 162 с.
6. Гоголь В., Диба Ю. Скульптура. Ілюстрована енциклопедія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. Том 1. : А – Аянт. 408 с.: іл.
7. Иконников А. В. Охрана памятников истории. Нью-Йорк, 1998. 96 с.
8. Каткова Т.Г. Поняття культурної спадщини за міжнародним та українським законодавством. Право і безпека. 2005. № 5. С. 148–152.
9. Лантери Э. Лепка / пер. с англ. М.: Издательство Академии художеств СССР, 1963. 330 с.: ил.
10. Одноралов Н.В. Скульптура и скульптурные материалы: Учеб. Пособие. 2-е изд. М.: Изобразительное искусство, 1982. 223 с.
11. Плахотнюк К.О., Кочубей В.В., Рибчинський О.В. Реставрація та хіміко-технологічні дослідження кам'яної скульптури св. Яна Непомуцького з села Чабарівка Васильківського р-ну Тернопільської обл. 2021. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26158/64-77.pdf>
12. Проблеми дослідження, збереження і реставрації об'єктів культурної спадщини [Текст]: зб. наук. пр. каф. реставрації і реконструкції архітектур. комплексів / Національний університет «Львівська політехніка», Інститут архітектури; наук. ред. проф., д.арх. М.В. Бевз. Львів: Растр-7, 2014. 371 с.: іл.
13. Прибега Л.В. Основы методики исследования памятников архитектуры. Учебное пособие. Киев, 1988. 59 с.
14. Рижов С.М., Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю., Магомедов Б.В. Давня кераміка України: археол. джерела та реконструкції. Ч. 1. К.: НАН України. Ін-т археол., 2001. 238 с.

15. Українське образотворче мистецтво: початок XIX століття / редкол.: Чепелик В.А. Київ: Національна спілка художників України, Образотворче мистецтво, 2008. 408 с.
16. Шмагало Р.Т. Світовий та український художній метал: Енциклопедія. Том 1. Львів: Априорі, 2015. 420 с.: іл.
17. Яремчук Я., Кочубей В. Особливості термічної дегідратації глинистих мінералів баденських гіпсів із кар'єрів Щирець і Піски. Мінералогічний збірник, 2010. Вип. 2, С. 106-115.

***Інформаційні ресурси:***

18. Gleason W., Halle H. The top famous sculptures of all time. Time Out, Monday, January, 24, 2022. URL: <https://www.timeout.com/newyork/art/top-famous-sculptures-of-all-time>
19. Michelangelo's Masterpieces in Rome: Where to Find Them. URL: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiep\\_iI4Iv9AhWEw4sKHc0QBgQQFnoECGEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.througheternity.com%2Fen%2Fblog%2Fart%2Fmichelangelo-masterpieces-in-rome.html&usg=AOvVaw1j06QlmgRnaX\\_dkqFSr6pN](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiep_iI4Iv9AhWEw4sKHc0QBgQQFnoECGEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.througheternity.com%2Fen%2Fblog%2Fart%2Fmichelangelo-masterpieces-in-rome.html&usg=AOvVaw1j06QlmgRnaX_dkqFSr6pN).
20. Michelangelo's David. URL: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjhgNqN4Yv9AhVJ\\_SoKHZ4wCZEqFnoECDUQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.florence-museum.com%2Fmichelangelo-david.php&usg=AOvVaw0GpCTFNLCNGkc5jb0Fe1fP](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjhgNqN4Yv9AhVJ_SoKHZ4wCZEqFnoECDUQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.florence-museum.com%2Fmichelangelo-david.php&usg=AOvVaw0GpCTFNLCNGkc5jb0Fe1fP)
21. Сергій СБІТНЄВ: Скульптура. URL: <https://serhiisbitniev.art/>
22. 38 of the Most Fascinating Public Sculptures/ URL: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/11-most-fascinating-public-sculptures>

**Викладач \_\_\_\_\_ Сергій СБІТНЄВ**

**Ст. викладач \_\_\_\_\_ Олександр ДЕМЧЕНКО**